

SECURITY, ECONOMY & LAW
Nr 2/2018 (XIX), (115–126)
DOI 10.24356/SEL/19/5
ISSN 2353-0669

WSPÓŁCZESNE SYTUACJE KRYZYSOWE – WYZWANIA EDUKACYJNE

CONTEMPORARY CRISIS SITUATIONS –
EDUCATIONAL CHALLENGES

MARIUSZ ŻEBROWSKI

Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu

ABSTRAKT

Artykuł przedstawia zagrożenia i skutki pojawiające się w wyniku powstania sytuacji kryzysowej wobec przeprowadzenia ataków terrorystycznych oraz działania sił przyrody. W takich sytuacjach zagrożone jest bezpieczeństwo każdej osoby, bowiem eksplozji ładunku wybuchowego podłożonego przez terrorystów czy wystąpieniu gwałtownych huraganów, powodzi oraz innych klęsk żywiołowych często nie jesteśmy w stanie zapobiec, a tym bardziej ich przewidzieć. W treści artykułu w szczególny sposób podkreślono zadania stojące przed systemem oświaty i szkolnictwa wyższego i wskazano na niektóre praktyczne rozwiązania mogące przyczynić się do ograniczenia tragicznych skutków takich zdarzeń. Obok treści nauczanych metodą konwencjonalną, proponowanym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie do programów nauczania zajęć praktycznych z ewakuacji uczniów w szkołach podstawowych i średnich.

Słowa kluczowe: Terroryzm, sytuacje kryzysowe, edukacja dla bezpieczeństwa

ABSTRACT

The article presents the threats and consequences arising from the emergence of a crisis situation in the face of terrorist attacks and the operation of natural forces. In such situations, the safety of every person is endangered, because the explosive explosion buried by terrorists or violent hurricanes, floods and other natural disasters is often impossible to prevent, let alone predict. The content of the article specifically highlights the tasks facing the education and higher education system and points out some practical solutions that can contribute to limiting tragic consequences. In addition to the content taught by the conventional method, the proposed solution would be to introduce practical classes in evacuation of students in primary and secondary education to the curricula.

Key words: Terrorism, crisis situations, education for security

Zaangażowanie się Stanów Zjednoczonych, ich zachodnich sojuszników oraz Polski w wydarzenia międzynarodowe, w tym udział w misjach stabilizacyjnych między innymi w Afganistanie i Iraku, przyczyniło się do wzrostu zagrożenia ze strony terrorystów. Ta sytuacja obliuguje państwa i ich służby do ciągłego podejmowania działań nie tylko zbrojno-odwetowych, ale również rozpoznawczych i prewencyjnych ukierunkowanych na zapobieganie aktom terrorystycznym. Przedsięwzięcia te muszą być również związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego obywatelom własnych państw. Bez względu na rodzaj zamachu i sposób jego dokonania każdy atak terrorystyczny powinien być traktowany jako sytuacja kryzysowa. Sytuacjami kryzysowymi są również klęski żywiołowe, awarie techniczne, rozległe nielegalne strajki oraz inne gwałtowne zjawiska i zdarzenia stwarzające bezpośrednie lub pośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa wielu osób lub środowiska naturalnego.

Zagrożenie zamachami terrorystycznymi oprócz konfliktów zbrojnych, chorób cywilizacyjnych i wszelkich zmian naturalnego środowiska człowieka ma ogromny wpływ na jakość życia ludzi, w tym na ich bezpieczeństwo. Z tego powodu zagadnienie to z uwzględnieniem tragicznych skutków zostało szerzej opisane w niniejszym artykule. Coraz częściej media zamieszczają informacje, że również Polska nie jest wolna od zagrożeń terrorystycznych. Na szczęście obywatele naszego kraju nie doświadczyli tragicznych ataków, ale nigdy nie wiadomo, czy taka sytuacja nie wystąpi. Naiwnym naśladownic-

twem działań terrorystów był atak bombiarza we Wrocławiu, którego przebieg i skutki zostały opisane w dalszej części artykułu. Natomiast zapobieganie sytuacjom kryzysowym, a przynajmniej minimalizowanie ich skutków, powinno być zadaniem edukacji społeczeństwa na każdym etapie jego rozwoju.

Od najdawniejszych czasów bezpieczeństwo jest bowiem najważniejszym dobrem człowieka, równie ważnym jak zaspokojenie głodu, pragnienia czy zabezpieczenia wolnej przestrzeni do życia. Z pewnością bezpieczeństwo umożliwia przetrwanie, ale również rozwój człowieka. Wraz z rozwojem społecznym i warunkami życia na przestrzeni wieków zmieniło się poczucie bezpieczeństwa oraz postrzegania towarzyszących mu zagrożeń. Na początku swojego istnienia człowiek najbardziej obawiał się dzikich zwierząt, sił przyrody czy zjawisk, których nie był w stanie zrozumieć. Dopiero w późniejszym etapie rozwoju zagrożeniem dla człowieka stał się sam człowiek. Następstwem tego były wojny plemienne, etniczne oraz zorganizowane najazdy zbrojne.

Podmiotem bezpieczeństwa jest człowiek, traktowany jako jednostka społeczna, a także określona zbiorowość społeczna o różnym charakterze więzi i uwarunkowań¹. Natomiast bezpieczeństwo publiczne to pożądaný stan rzeczy, gwarantujący niezakłócone funkcjonowanie urzędów publicznych w państwie oraz bezpieczeństwo życia obywateli, obejmujące ochronę ich życia, zdrowia oraz mienia².

Problemy związane z bezpieczeństwem są jednym z głównych tematów poruszanych w wielu krajach nie tylko przez media, polityków, przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej, ale również przez zwykłych ludzi. W obecnej rzeczywistości kwestia bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego jest priorytetem wielu krajów, szczególnie ze względu na zagrożenia terrorystyczne, które chociaż występowały od wielu lat, to w nowym tysiącleciu przybrały zupełnie nowy charakter.

11 września 2001 roku na kontynencie północnoamerykańskim rozpoczęła się wojna dotychczas nieznana w historii naszego globu. Cały świat poprzez telewizję i social media zobaczył atak terrorystów z Al-Kaidy na Nowy Jork i Waszyngton. Dwa samoloty pasażerskie wcześniej porwane przez terrorystów zeszyły z planowanych kursów i z olbrzymią siłą uderzyły

¹ W. Kitler, *Obrona cywilna (niemilitarna) w Polsce*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Departament Wychowania i Promocji Obronności, Warszawa 2002, s. 21.

² Zob. J. Widacki, P. Sarnecki, *Ustrój i organizacja Policji w Polsce oraz jej funkcje i zadania w ochronie bezpieczeństwa i porządku*, Warszawa–Kraków 1997.

w dwie bliźniacze wieże World Trade Center w Nowym Jorku. Wskutek tej katastrofy doszło do eksplozji ponad kilkudziesięciu ton paliwa lotniczego, która spowodowała pożar i całkowite zniszczenie budynków. Bezpośrednio po tym ataku zamknięte zostały wszystkie lotniska w USA. Działania te podjęte przez FAA (dyrekcja amerykańskiego lotnictwa cywilnego) bynajmniej nie doprowadziły do zapobiegnięcia porwaniu dwóch kolejnych samolotów pasażerskich, z których jeden uderzył w budynek Pentagonu, a kolejny rozbił się w Somerset County w Pensylwanii. W zamachach tych ogółem zginęło prawie 3 tysiące osób, a tysiące zostało rannych. Pod gruzami wieżowców WTC śmierć poniosła połowa policjantów i strażaków biorących udział w akcji ratowniczej. Niestety konstrukcja budynków nie wytrzymała olbrzymiego obciążenia i wieże te zapadły się na oczach milionów widzów. Jedną z głównych przyczyn tej katastrofy była bardzo wysoka temperatura, która osiągnęła 800 stopni Celsjusza i metalowa konstrukcja uległa stopieniu. Budynki wytrzymały uderzenie dwóch samolotów i stały jeszcze ponad godzinę, zanim się zapadły, co pozwoliło przeprowadzić akcję ratowniczą. Straty w ludziach byłyby znacznie mniejsze, gdyby wcześniej wycofano służby ratunkowe, które poświęcając własne życie, podjęły działania ratownicze. Jeszcze tego samego dnia FBI ogłosiło, że przyczyną tych zamachów był zorganizowany atak terrorystyczny. Zarządzona została ewakuacja wszystkich budynków rządowych łącznie z Białym Domem.

Dzień ten odmienił życie i poczucie bezpieczeństwa nie tylko przywódców państw i polityków, lecz również zwykłych ludzi. Stany Zjednoczone doświadczyły tego, co wydawało im się nierealne, co mogło mieć miejsce na innych kontynentach, w innych krajach – czyli bezpośredniego zagrożenia dla bezpieczeństwa własnych obywateli. Jednak to, co bezpośrednio dotknęło USA, ukazało luki w systemach bezpieczeństwa wielu państw na całym świecie. Okazało się, że obiekty i miejsca publiczne, w których przebywają tysiące ludzi, nie są w pełni bezpieczne.

Akcja terrorystyczna wymierzona w Amerykę była przygotowana bardzo dobrze, wręcz perfekcyjnie. Wymagała ona bezpośredniego udziału wyszkolonych pilotów oraz ich determinacji w działaniu. Tak skuteczny atak terrorystyczny zaplanowany i przeprowadzony przez przywódcę Al-Kaidy Osamę bin Ladena zachęcił kolejnych fanatyków do następnych zamachów w stolicach państw europejskich, m.in. w Madrycie (2004), Londynie (2005), Paryżu (2015) czy Brukseli (2016). Młodzi zamachowcy biorący udział w tych atakach zdecydowani byli na poświęcenie własnego życia dla religii czy ideologii. Terrorysty odnieśli niewątpliwie jeden sukces – byli

i są bez przerwy obecni w mediach i portalach internetowych na całym świecie. Dzisiaj pojedynczy spektakularny atak terrorystyczny nawet w najodleglejszym zakątku świata jest relacjonowany w najważniejszych stacjach telewizyjnych. „Prawda jest taka, że Facebook wykonał lepszą robotę od dziadku” – twierdzi Dżamal Chaszoggi, saudyjski dziennikarz od wielu lat zajmujący się badaniem ekstremistycznych grup islamskich.

TABELA 1.
ATAKI TERRORYSTYCZNE I ICH SKUTKI W EUROPIE W XXI WIEKU

Lp.	Rok	Kraj	Miasto	Zabitych	Rannych	Typ ataku
1.	2004	Hiszpania	Madryt	191	1858	Eksplzja ładunku wybuchowego
2.	2005	Wielka Brytania	Londyn	56	700	Eksplzja ładunku wybuchowego
3.	2015	Francja	Paryż	137	300	Eksplzja ładunku wybuchowego oraz użycie broni maszynowej palnej
4.	2016	Belgia	Bruksela	35	316	Eksplzja ładunku wybuchowego
5.	2016	Francja	Nicea	87	202	Ciężarówka transportowa
6.	Ogółem			506	3376	

Źródło: opracowanie własne

Dzięki nowoczesnym technologiom terroryści sprawiają wrażenie wszechobecnych. Jest ich kilkuset, najwyżej kilka tysięcy, ale cały świat o nich mówi niemal bez przerwy. Terroryzm ostatnich lat z punktu widzenia liczby ofiar nie jest zjawiskiem nadzwyczajnym. W najbardziej tragicznych zamachach terrorystycznych dokonanych w Europie w latach 2004–2016 ogółem zginęło 506 osób, a 3376 zostało rannych. Wielokrotnie więcej ludzi ginie w wypadkach komunikacyjnych, kataklizmach czy umiera na choroby nowotworowe.

Terrorystom skutecznie udało się zastraszyć cały świat. Po ich kolejnych atakach zamachów obawiają się nie tylko Amerykanie, mieszkańcy Europy Zachodniej, ale również Europy Środkowej czy Wschodniej. Ta sytuacja po-

kazuje, że światowe mocarstwa nie są w pełni przygotowane na samobójcze ataki terrorystów. Al-Kaida nie stworzyła żadnej nowej ideologii. Podobnie jak Państwo Islamskie kontynuuje jedynie tradycję nawiedzonych rycerzy wiary zapoczątkowaną na Półwyspie Arabskim w XVIII wieku³. Bardzo groźną sytuacją dla współczesnego cywilizowanego świata jest głoszenie nieustającego dżihadu, czyli ciągłej walki o czystość religii skierowanej przeciwko niewiernym i heretykom. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że dżihad rozwija się nie tylko na terytorium krajów arabskich, ale również w Europie Zachodniej. To ze stolicy Belgii – Brukseli – setki młodych Belgów arabskiego pochodzenia wyjeżdżają do Syrii walczyć i szkolić się w szeregach Państwa Islamskiego. Podobnie postępują młodzi obywatele innych państw Europy Zachodniej pochodzenia arabskiego. Tym dzieciom emigrantów z krajów arabskich możliwości innego kulturowo sposobu życia dostarcza agresywna ideologia islamistyczna. Należy podkreślić, że bezpośrednie ofiary terrorystów z reguły nie są ich głównymi celami. W zamachach giną niewinne dzieci, kobiety oraz osoby cywilne, które przypadkowo znalazły się w miejscu eksplozji ładunków wybuchowych. Z analizy materiałów dowodowych wynika, że były one przypadkowymi celami, które spełniały jedynie rolę nośników przesłania do określonych adresatów. Głównym celem tych drobniarstwo zaplanowanych zbrodniczych ataków jest określone społeczeństwo lub grupa społeczeństw międzynarodowych, głównie USA i ich polityczno-militarnych sojuszników. Przywódcy i architekci ugrupowań terrorystycznych poprzez spektakularne zamachy dążą do zastraszenia ludności cywilnej oraz przeprowadzenia w ten sposób działań propagandowych.

Sprawdzoną i jedną z najskuteczniejszych form propagandowych bojowników islamskich jest nagrywanie egzekucji swoich ofiar i publikowanie tych filmów w sieci. Ofiarami są dziennikarze, pracownicy akcji humanitarnych oraz inne osoby, które zostały porwane i często przez wiele miesięcy były przetrzymywane w tzw. kryjówkach. Wszystkie materiały filmowe są identyczne i ukazują przerażające egzekucje niewinnych osób. Podczas gdy świat milczy w szoku, fundamentaliści z bezwzględną precyzją realizują swój propagandowy plan i w ten sposób znajdują kolejnych naśladowców. Konkludując, należy stwierdzić, że terrorizm stał się jednym z największych zagrożeń bezpieczeństwa na świecie w XXI wieku.

W Polsce bezpieczeństwo państwa i jego obywatele traktowane jest jako powinność konstytucyjna. Artykuł 5 naszej konstytucji gwarantuje

³ J. Giziński, *Islamska ofensywa. U źródeł dżihadu*, „Wprost” 3.04.2016.

obywatelom prawo do bezpieczeństwa i zobowiązuje władze publiczne wszystkich szczebli do ochrony życia i mienia mieszkańców Polski, a prezydent i rząd – do współdziałania z innymi państwami dla zapewnienia bezpieczeństwa antyterrorystycznego⁴.

Obecnie obywatele żadnego kraju nie mogą czuć się bezpieczni i niezagrożeni atakami terrorystycznymi. Również Polacy dostrzegają takie zagrożenia, chociaż w naszym kraju nie doświadczyliśmy zamachów terrorystycznych na taką skalę jak w USA czy innych państwach europejskich.

W Polsce od 1990 roku policja odnotowuje zdarzenia o cechach terroru kryminalnego, z użyciem materiałów i urządzeń wybuchowych, dokonywane przez zorganizowane grupy przestępcze⁵. Sytuacja się jednak diametralnie zmieniła w maju 2016 roku po ataku bombiarza we Wrocławiu. Cała Polska została zelektryzowana medialnymi informacjami o eksplozji domowej roboty ładunku wybuchowego w autobusie miejskim przy ul. Kościuszki we Wrocławiu. Kierowca autobusu świadomie naruszył obowiązujące procedury i zamiast zarządzić ewakuację pasażerów osobiście wyniósł bombę na najbliższy przystanek autobusowy. Po niespełna minucie doszło do wybuchu, który ranił przebywającą w pobliżu 82-letnią kobietę. W kilkudniowe poszukiwania wrocławskiego terrorysty zaangażowani byli policjanci z Wrocławia, Kielc i Poznania. Do akcji włączeni zostali również oficerowie CBŚP, ABW oraz niemiecka policja, która skierowała na miejsce zdarzenia swoje psy tropiące. Ponadto amerykańskie FBI przeprowadziło analizę Internetu. Sprawcą podłożenia ładunku wybuchowego okazał się 23-letni student chemii na Politechnice Wrocławskiej, mieszkaniec Szprotawy w woj. lubuskim. Z przeprowadzonego przez policjantów wywiadu środowiskowego w miejscu jego zamieszkania wynikało, że był on spokojnym i uprzejmym mężczyzną, który dobrze się uczył i z rodziną chodził do kościoła. Powołani biegli w tej sprawie stwierdzili w wydanej opinii, że gdyby skonstruowana przez studenta bomba wybuchła w autobusie, byłyby ofiary śmiertelne. Ładunek ten był wierną kopią bomby zdetonowanej na mecie maratonu w Bostonie, w którym 3 osoby zginęły, a 264 zostały ranne. W toczącym się przed wrocławskim sądem

⁴ J. Cymerski, *Terroryzm a bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej*, Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieyszтора, Pułtusk 2013, s. 7.

⁵ J. Szafrąński, *Zarządzanie w sytuacji kryzysowej będącej skutkiem ataku terrorystycznego*, „Policja. Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji”, nr 1–2/2004, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno, s. 10.

procesie prokurator zażądał dla bombiarza 25 lat pozbawienia wolności, argumentując, że sprawca działał z zamiarem zabicia wielu osób. Ostatecznie wrocławski Sąd Apelacyjny skazał oskarżonego na 15 lat więzienia za podłożenie ładunku wybuchowego w autobusie z zamiarem ewentualnego pozbawienia życia więcej niż jednej osoby. Wyrok jest prawomocny.

Podłożenie domowej produkcji ładunku wybuchowego w miejscu publicznym było z pewnością sytuacją kryzysową⁶, stanowiącą zagrożenie dla życia i zdrowia wielu ludzi. Funkcjonuje wiele poprawnych definicji ujmujących sytuację kryzysową jako sytuację, „w której w wyniku zaistniałego zdarzenia i jego potencjalnych skutków istnieje zagrożenie dla życia i mienia obywateli, ich praw i swobód oraz zagrożone są podstawowe wartości, interesy, cele instytucji i grup społecznych – przez dłuższy okres czasu, na znacznym obszarze, a posiadane siły i środki nie zapewniają skutecznego działania”⁷. Źródeł sytuacji kryzysowych jest wiele, gdyż stanowią je różnego rodzaju zagrożenia dla podmiotu, którego dotyczą. Decyzję o uznaniu sytuacji za kryzysową podejmują stosowne organy administracji rządowej lub samorządowej według właściwości miejscowej i w zależności od stopnia zagrożenia. Sytuacjami kryzysowymi oprócz aktów terroryzmu są również:

- zbrojne przewroty polityczne,
- kryzysy ekonomiczne i polityczne,
- katastrofy techniczne, ekologiczne,
- klęski żywiołowe,
- zamieszki lub rozległe nielegalne strajki pracowników o zasięgu regionalnym lub ogólnokrajowym.

Zjawisk, które są sytuacjami kryzysowymi, jak można zauważyć, jest wiele. Wszystkie one, jeżeli wystąpią, stanowią realne zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. W Polsce na szczęście sytuacje kryzysowe w ostatnim dwudziestolecu wystąpiły jedynie na skutek działania sił przyrody lub katastrof. Do najgroźniejszych z nich zaliczamy:

1. Powódź tysiąclecia, lipiec 1997.
2. Nawałnica nad Puszcą Piską, lipiec 2002.
3. Katastrofa budowlana w hali Międzynarodowych Targów Katowickich w Chorzowie, styczeń 2006.

⁶ Sytuacja kryzysowa – nagła i gwałtowna zmiana, niosąca zagrożenie ludziom i ich środowisku, niwecząca gwarantowany przez państwo i jego urządzenie tzw. stan normalny w różnych sferach życia.

⁷ B. Zdrodowski (red.), *Teoria zarządzania kryzysowego, zarys*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2014, s. 54.

4. Trąba powietrzna pod Częstochową, lipiec 2007.
5. Biały szkwał na jeziorach mazurskich, sierpień 2007.
6. Powódź w Polsce, lato 2010.
7. Wichury na Mazowszu, lipiec 2010.
8. Wybuch metanu w kopalni w Mysłowicach, październik 2014.
9. Wstrząs naturalny w Zakładach Górniczych „Rudna” w Polkowicach, listopad 2016.
10. Wichura w Suszku, powiat chojnicki, sierpień 2017.

Z powyższego zestawienia wynika, że znaczna część katastrof naturalnych jest wynikiem zmian klimatu i globalnego ocieplenia, które wywołują zjawiska pogodowe w postaci susz, powodzi, tornad czy gwałtownych burz. Tylko w latach 1998–2007 liczba katastrof naturalnych wywołanych przez pogodę w porównaniu do poprzedniego dziesięciolecia wzrosła w Europie o około 65%. W Polsce również coraz częściej mamy do czynienia z anomaliami pogodowymi, których skutki dla mieszkańców i obszarów dotkniętych ich występowaniem są bardzo bolesne.

Występujące w ostatnich latach w Polsce sytuacje kryzysowe zmuszają do refleksji i zastanowienia. Ich skutki, które z reguły są katastrofalne, mogą dotknąć każdego z nas, gdyż często występują w sposób gwałtowny i nieprzewidywalny. Czy potrafimy się im przeciwstawić? Odpowiedź z reguły brzmi: nie. Niezwykle ważnym jest, żebyśmy przynajmniej ograniczali ich skutki. Skuteczność działania służb ratowniczych i każdego z nas jest uzależniona od właściwego zarządzania i postępowania zgodnie z obowiązującymi procedurami. Niezbędna też jest gruntowna wiedza o potencjalnych zagrożeniach i wykorzystywanie zdobytych doświadczeń. Taką wiedzę powinni zdobywać wszyscy, niezależnie od wieku czy miejsca zamieszkania, bowiem pojawiające się nagle zagrożenia i sytuacje kryzysowe nie są planowane. Duży wkład w przygotowanie służb ratowniczych, porządkowych oraz obywateli na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych ma szkolnictwo wyższe, a także programy edukacyjne szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Szkoły średniego i podstawowego szczebla zgodnie z klasycznym zakresem powinności mają do wypełnienia oprócz funkcji wychowawczej również funkcję edukacyjną. Niestety, efekty działalności edukacyjnej każdej szkoły są trudne do obiektywnego i rzetelnego zbilansowania. Wychowanie młodego pokolenia jest obowiązkiem wszystkich obywateli, a za kształcenie odpowiadają nauczyciele, którzy mają do tego właściwe kwalifikacje. Programowe uczenie dla bezpieczeństwa reguluje Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 roku (z późniejszymi zmianami) oraz

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej oraz z dnia 14 lutego 2017 roku. Jednym z głównych zadań jest przecież upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych. W gimnazjach i szkołach średnich (w szkole podstawowej – ósma klasa) realizowany jest przedmiot edukacja dla bezpieczeństwa w zakresie podstawowym i rozszerzonym. Wspomniana wyżej ustawa daje szkołom dużą autonomię w tworzeniu programów nauczania (w oparciu o podstawę programową) i każdy nauczyciel może go opracować, ale wymaga to olbrzymiego wysiłku i osobistego zaangażowania. Jak pokazuje praktyka, jedynie 1% nauczycieli jest autorami własnych programów przedmiotowych.

W ostatnich latach bardzo dużym zainteresowaniem wśród absolwentów gimnazjów cieszą się szkoły średnie z klasami mundurowymi, głównie wojskowe, policyjne i ratownictwa medycznego. Na podstawie przeprowadzonych wśród młodzieży badań ankietowych wynika, że prawie 20-procentowym zainteresowaniem cieszy się problematyka proobronna. Młodzież lubi mieć zajęcia zorganizowane i chce się czuć bezpiecznie. Przekazywana wiedza w klasach mundurowych w dużym stopniu jest interesująca i spełnia ich oczekiwania. Bardzo cennym tego efektem jest umiejętność udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej przez dzieci i młodzież osobom zagrożonym w miejscach publicznych, o czym często dowiadujemy się z mediów. Edukacja dla bezpieczeństwa nie polega na tym, aby młodzież szkolna osiągała jedynie wysoką sprawność fizyczną i dyscyplinę, chociaż są one niezwykle ważne w rozwoju młodych ludzi. Dużą uwagę podczas tych zajęć należy zwracać na kształtowanie postaw patriotycznych, świadomości obywatelskiej, empatii wobec innych ludzi, a w szczególności zagrożonych, wykluczonych i oczekujących pomocy. Zdobyta wiedza i umiejętności praktyczne powinny być wykorzystywane w codziennym życiu i stanowić wsparcie dla propagowania postaw prospołecznych oraz eliminować przestępczość, agresję i zachowania destrukcyjne, szczególnie wśród młodych ludzi.

Absolwenci szkół mundurowych powinni posiadać umiejętności postępowania w różnych trudnych sytuacjach, aby przezwyciężać zagrożenia, a najlepiej im zapobiegać. W skrajnych przypadkach, gdy pojawi się niebezpieczeństwo, powinni umieć zareagować i podejmować optymalne, właściwe decyzje. O ich umiejętnościach praktycznych i sposobie postępowania może zadecydować wiedza zdobyta w szkołach dzięki doświadczonej kadrze pe-

dagogicznej uzupełnionej o praktyków oraz interesujący sposób prowadzenia zajęć. Niestety w obowiązującej podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa nie znalazły się zajęcia praktyczne z ewakuacji uczniów, nauczycieli i pracowników szkół, a przecież przyczyn takiej sytuacji kryzysowej może być wiele (atak szaleńca z użyciem broni palnej, ostrej lub ładunku wybuchowego, awarie techniczne, kataklizmy). Wówczas o skutecznym wyprowadzeniu z budynku szkoły wszystkich osób decydują często sekundy, których może zabraknąć. Dopóki taki temat nie zostanie włączony do podstawy programowej szkół, można go realizować w klasach mundurowych na lekcjach z edukacji wojskowej, policyjnej, strażackiej itp. Powyższe spostrzeżenia i propozycje uzasadniają istotną rolę edukacji w obszarze bezpieczeństwa dla systemu obronnego polskiego państwa.

Terroryzm jako skrajny atak przemocy skierowany najczęściej w niewinnych ludzi, wpisuje się w realia XXI wieku. Z pewnością jest formą zastraszenia i zniewolenia określonych grup społeczności międzynarodowej przy wykorzystaniu wszechobecnych mediów. Obecnie terroryści nie muszą zabijać dobrze chronionych przywódców państw. Jeszcze większy efekt medialny osiągają zamachy, w których ginie bezbronny człowiek, gdyż wywołują one bardzo silne emocje, a gdy ofiar jest wiele – panikę. Pomimo bolesnych strat od walki z terroryzmem na każdej płaszczyźnie nie ma odwrotu. Jak powiedział Marek Edelman, jeden z przywódców powstania w getcie warszawskim: „zasady są zawsze te same, nie wolno zabijać niewinnych ludzi”. Trudno też przewidzieć, a tym bardziej ustalić, jaki kraj, jakie miasto będzie kolejnym celem terrorystów lub fanatyków ich naśladowujących. Według ekspertów od terroryzmu tym państwem może również być Polska. Niestety, nasze państwo nie jest jeszcze w pełni przygotowane na taki atak, a w szczególności w sferze mentalnej. Podobnie dużo do zrobienia mamy przede wszystkim w sferze skuteczności organizacji akcji ratowniczych podczas wielu sytuacji kryzysowych występujących w Polsce. Wydaje się, że rozwiązanie tego problemu jest banalne: wczesne rozpoznawanie zagrożeń, umiejętne postępowanie w sytuacji ich wystąpienia oraz wyciąganie wniosków poprzez systematyczną edukację.

BIBLIOGRAFIA

1. Cymerski J., *Terroryzm a bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej*, Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor, Pułtusk 2013.
2. Giziński J, *Islamska ofensywa. U źródeł dżihadu*, „Wprost”, 3.04.2016.

3. Kitler W., *Obrona cywilna (niemilitarna) w Polsce*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Departament Wychowania i Obronności, Warszawa 2002.
4. Szafrński J., *Zarządzanie w sytuacji kryzysowej będącej skutkiem ataku terrorystycznego*, „Policja. Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji”, nr 1–2/2004, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno.
5. Widacki J., Sarnecki P., *Ustrój i organizacja Policji w Polsce oraz jej funkcje i zadania w ochronie bezpieczeństwa i porządku*, Warszawa–Kraków 1997.
6. Zdrodowski B. (red), *Teoria zarządzania kryzysowego, zarys*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2014.

Mariusz Żebrowski – młodszy inspektor Policji w stanie spoczynku. Wykładowca Wyższej Szkoły Handlowej we Wrocławiu i nauczyciel przedmiotu edukacja policyjna w Europejskim Liceum Służb Mundurowych we Wrocławiu. Były wykładowca Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie i Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Służb Publicznych ASESOR we Wrocławiu. Absolwent Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Wydziału Prawa Administracyjnego Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku oraz Menadżerskich Studiów Podyplomowych na Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Współzałożyciel i redaktor naczelny periodyków policyjnych „Policja” oraz „Wiadomości Sekcji Polskiej IPA”. W obszarze jego zainteresowań naukowych jest problematyka bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz współpracy Policji z innymi instytucjami i podmiotami na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego.

CITE THIS ARTICLE AS:

M. Żebrowski, *Współczesne sytuacje kryzysowe – wyzwania edukacyjne*, „Security, Economy & Law”, no 2/2018 (XIX), p. 115–126, DOI 10.24356/SEL/19/5.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2018 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow